

Efectes de la pobresa energètica en llars en situació de vulnerabilitat social

*Fuel Poverty Group:
Xarxa per l'eradicació de la pobresa energètica en col·lectius en
situació de vulnerabilitat social*

Barcelona, 25 de novembre 2014

Programa de:

ABD FUNDACIÓN
Acción Bienestar
y Desarrollo

Índex

Introducció	1
Marc conceptual	2
Perfil de la població enquestada	3
La pobresa energètica a les llars	4
Fuel Poverty Group	9

Gràfics

Gràfic 1. Composició de les llars i composició de les famílies amb menors de 16 anys	3
Gràfic 2. Contacte amb Serveis Socials en algun moment de la seva vida	3
Gràfic 4. Ingressos mensuals.....	4
Gràfic 5. Estat de l'habitatge	5
Gràfic 6. Situació de les instal·lacions de l'habitatge.....	6
Gràfic 7. Llars que haurien encès la calefacció si haguessin pogut.....	6
Gràfic 8. Sistemes d'escalfament de la llar	7
Gràfic 9. Coneixement de la factura i els serveis contractats?	8

Taules

Taula 1. Fitxa metodològica	1
-----------------------------------	---

Introducció

Aquest estudi pretén explorar el nivell d'impacte de la pobresa energètica en una població que de per si presenta una situació de vulnerabilitat econòmica i social greu. Les persones enquestades participen en un projecte d'inserció sociolaboral i, per tant, estan en cerca activa de feina i no tenen accés a una renda derivada del treball. Això fa que en molts casos necessitin suport per fer front a les necessitats bàsiques.

Taula 1. Fitxa metodològica

Mostra: 100 enquestes

Realitzat a: L'Hospitalet Acull (programa d'inserció social i laboral al barri de Collblanc- La Torrassa).

És un projecte promogut per l'Associació de Veïns i Veïnes de Collblanc-La Torrassa i l'Associació Benestar i Desenvolupament que atén a 385 persones a través de 3 programes: acompanyament a la inserció socio-laboral; programes de formació; i, suport familiar a través d'un Fons Social per cobrir despeses d'habitatge, transport, medicaments i subministraments bàsics i mitjançant una Botiga Solidària de productes de primera necessitat i d'un Rober Solidari.

Enquesta: recollida d'indicadors com pobresa econòmica, infrahabitatge i el coneixement de les persones usuàries en matèria energètica.

Mostreig: L'enquesta s'ha adreçat a les persones usuàries de L'Hospitalet Acull actives en el moment de realitzar l'enquesta, on s'ha garantit l'aleatorietat i el rigor metodològic a través d'un mostreig, en el que s'ha seleccionat una persona de cada dos que visitaven el servei de manera aleatòria, sempre que formessin part de diferents unitats familiars. És a dir, en cap cas, s'han inclòs a l'anàlisi de resultats persones d'una mateixa unitat familiar en la base de dades per l'explotació estadística.

Treball de camp: recollida presencial de les enquestes a través de persones voluntàries del Fuel Poverty Group.

Temporalitat: realització de les enquestes entre gener i març del 2014.

Marc conceptual

Actualment no hi ha una definició consensuada, però s'entén que una llar es troba en una situació de pobresa energètica quan és incapaç de mantenir la llar a una temperatura adequada i de pagar la quantitat d'energia suficient per garantir les seves necessitats domèstiques bàsiques i/o es veu obligat a destinar una part excessiva dels seus ingressos a la factura energètica.

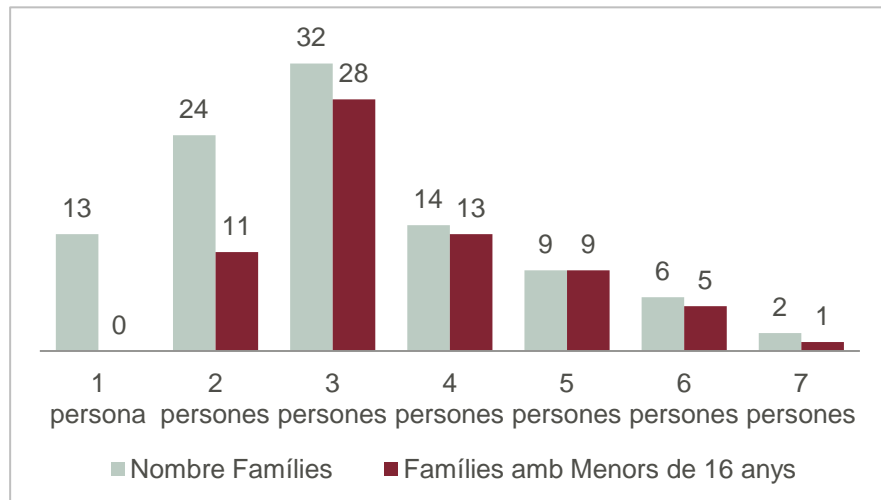
Principals causes de la pobresa energètica:

- ❖ **Baix nivell de renda:** arrel de la crisi econòmica i de les retallades en les prestacions socials moltes famílies estan veient com els seus ingressos familiars es van reduint progressivament. La destrucció de llocs de treball, l'increment de l'atur que ja s'enfila al 23,67% de la població a Espanya, i la disminució dels salaris provoca que moltes llars visquin amb ingressos per sota del llindar de la pobresa (de fet, entre 2010-2012 les llars amb ingressos menors de 9.000€ van augmentar en un 23,1% a Catalunya).
- ❖ **Increment continuat dels preus de l'energia:** en els últims deu anys, el preu de l'electricitat s'ha encarit en més del doble, malgrat que el nivell de vida i el poder adquisitiu de gran part de la població han empitjorat.
- ❖ **Baixa qualitat de l'edificació:** la baixa qualitat en l'edificació és un problema estructural que afecta a gran part del parc d'habitatges del nostre país, donat que més del 50% dels habitatges van ser construïts abans que s'apliqués qualsevol normativa de regulació tèrmica.

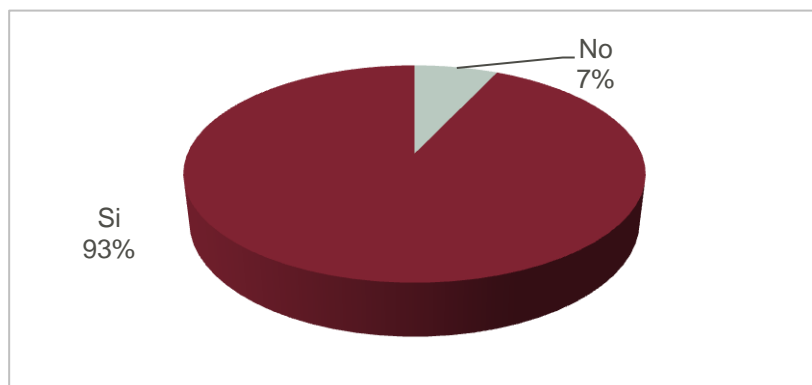
Perfil de la població enquestada

- ❖ Sexe: 59% de dones i 41% d'homes
- ❖ Nombre de membres a la llar: 3.08 de mitjana
- ❖ Composició de les famílies: 67% de les llars tenen menors a càrrec
- ❖ Relació amb serveis socials: 93% de les famílies han tingut contacte amb els serveis socials del seu municipi en algun moment de la seva vida, i el 86% en els últims 4 mesos.

Gràfic 1.
Composició de les llars i composició de les famílies amb menors de 16 anys

Gràfic 2.
Contacte amb Serveis Socials en algun moment de la seva vida

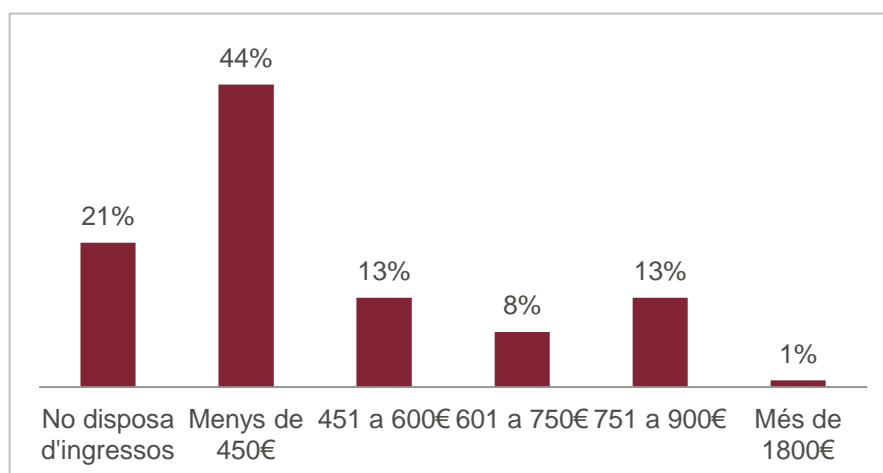
La pobresa energètica a les llars

Eix d'ingressos econòmics

La pobresa energètica és major entre les persones que viuen en una situació de vulnerabilitat social degut a la manca o inestabilitat dels ingressos a la llar. La població enquestada presenta un índex de vulnerabilitat social alarmant atès que:

- ❖ El 88,3% de les famílies tenen com a mínim un membre a l'atur.
- ❖ El 70% de les famílies enquestades tenen tots els membres en edat de treballar a l'atur. Una població que presenta una mitjana d'edat de 42 anys i que en el 70% dels casos té menors al càrrec. Aquesta població sense ingressos del treball aconseguix la supervivència diària a través de:
 - En un 54% gràcies a les **prestacions socials**: cal tenir en compte que la prestació més comuna és l'ajuda extraordinària posterior a la prestació d'atur que té una duració de 4 mesos i que, per tant, un cop transcorreguts deixa les famílies en una situació de "sense ingressos".
 - El 21% de les famílies enquestades asseguren viure **sense ingressos**.
 - La resta de famílies asseguren ingressar al voltant dels 450 euros, que atès que no provenen de prestacions ni del treball, suposem que deuen provenir del treball autònom o del mercat negre.
 - De les famílies que disposen d'un o de tots els membres treballant (el 30% del total) es detecta una situació de precarietat important ja que cap d'elles cobra més de 900 euros mensuals i la mitjana se situa en 552 euros per unitat familiar.

Gràfic 4.
Ingressos mensuals

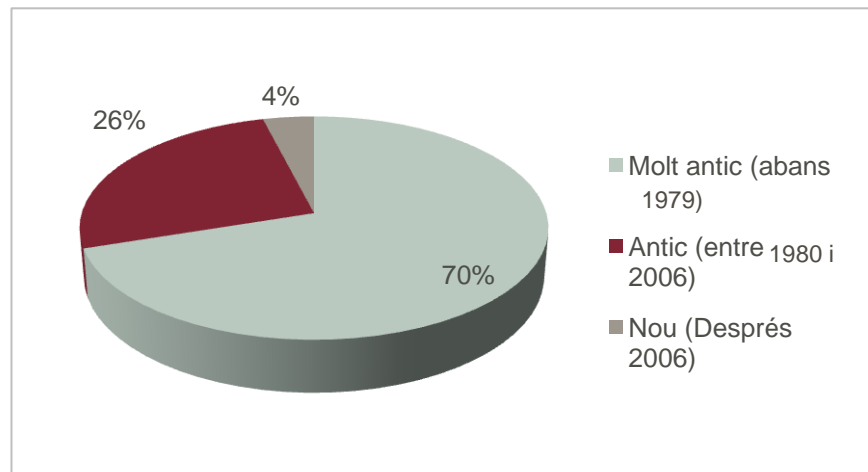
El 99% de les llars enquestades es troba sota el llindar de la pobresa (és a dir, percep menys de 9.423€ nets anuals per a les llars d'una persona i 19.788€ amb dos adults i dos infants segons l'Indicador de risc de pobresa recollit per l'Idescat- 2013).

Eix d'habitatge

La pobresa energètica també està relacionada amb la qualitat constructiva dels habitatges. Les situacions de pobresa energètica s'agreugen i es desencadenen per uns habitatges en males condicions. **L'esforç energètic per escalfar una casa ben aïllada no és el mateix que l'esforç per escalfar-ne una tèrmicament ineficient.**

Les condicions d'aïllament dels habitatges en gran part depenen de l'any de construcció de l'edifici. Pel que fa als habitatges edificats abans de 1979, les condicions, per norma general, són pèssimes: humitat, goteres, etc. El principal motiu és que no hi havia una normativa d'edificació que regulés un mínim grau d'aïllament en els habitatges.

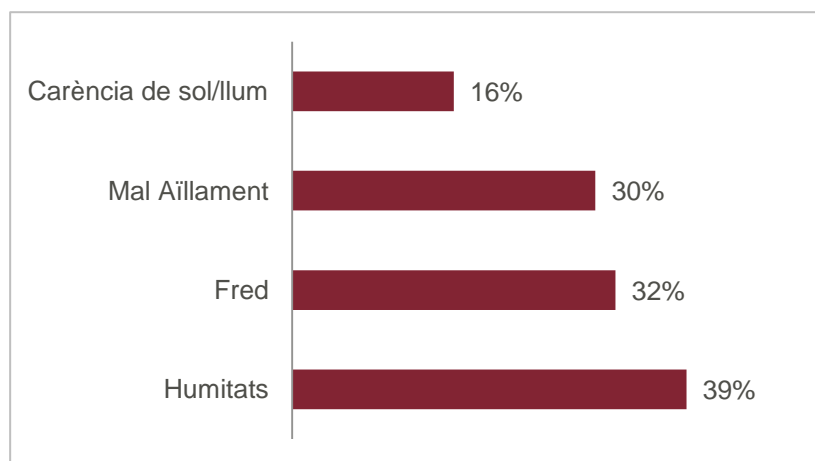
Gràfic 5.
Estat de l'habitatge

- ❖ El 70% de les llars enquestades viuen en habitatges construïts abans del 1979, principalment ubicats al barri de Collblanc- La Torrassa (82%). Una dada un 20% superior al de la totalitat del parc d'habitatges de Catalunya.
- ❖ El 66% d'aquests edificis concentren com a mínim una de les següents carències: humitat, fred i mal aïllament i carència de llum. Segons les dades del 2011 de l'Idescat i IERMB (Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població), el 20% de les llars catalanes pateixen alguna d'aquestes carències.

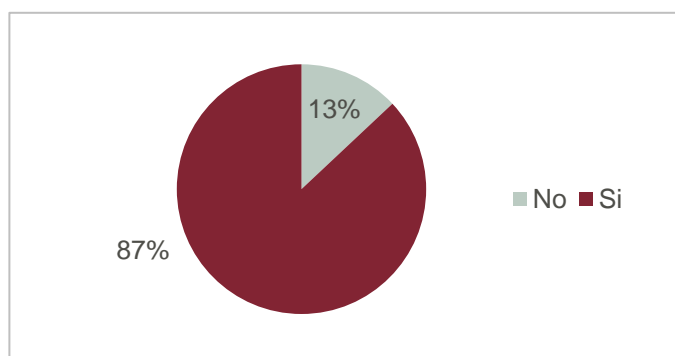
- ❖ El 70% de les persones que manifesten tenir sensació de fred a casa seva viuen en edificis construïts abans del 1979.

Gràfic 6.
Carències vinculades a l'habitatge

El 87% afirmen que haurien encès més temps la calefacció si haguessin pogut, per tant, entenem que la majoria de la població enquestada no fa l'ús que voldrien de la calefacció atès l'elevat preu de l'energia.

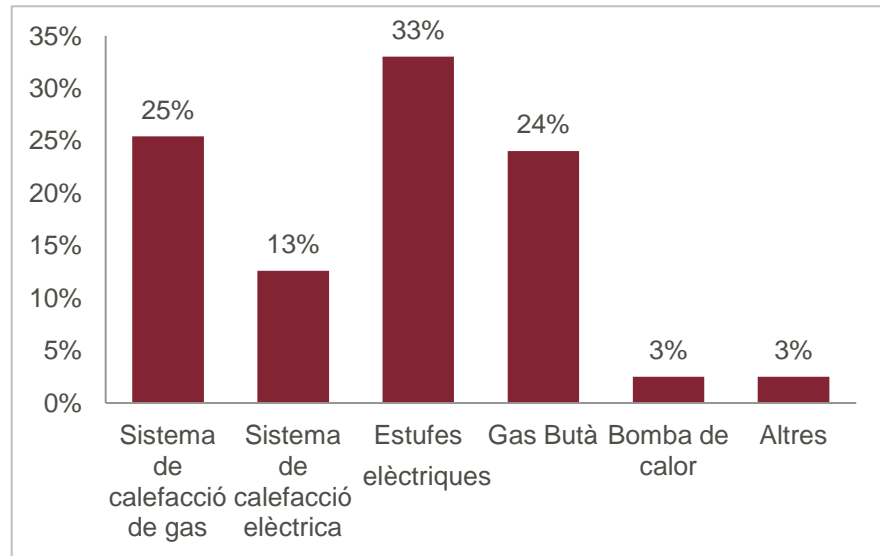
Gràfic 7.
Llars que haurien encès la calefacció si haguessin pogut

El 21% afirma directament que no escalfa la seva llar, i els que l'escalfen utilitzen majoritàriament sistemes de climatització ineficients, el que fa augmentar el consum energètic i incrementant el cost de les factures de subministraments.

- ❖ Quasi un 50% de les persones que escalfen la llar, utilitza sistemes de calefacció elèctrics i estufes elèctriques.
- ❖ I el 24,1% ho fan amb butà, el més econòmic. És un sistema poc salubre donat l'augment d'humitat i CO₂ dins de l'habitatge.

Gràfic 8.
Sistemes
d'escalfament de la
llar

Eix de cost de l'energia

El 100% de les famílies enquestades que paguen les factures dels subministraments dediquen més del 10% dels seus ingressos familiars a fer-ho. Segons dades de l'INE (l'Enquesta de pressupostos familiars) al 2012, el 17% de la població espanyola va dedicar més del 10% dels seus ingressos a l'energia.

Evidentment, la majoria de les famílies afirmen haver tingut dificultats a l'hora de pagar les factures.

- ❖ El 13% han patit talls de subministrament en els últims 6 mesos i un 7% en el moment de realitzar l'enquesta.
- ❖ El 68% dels casos afirmen haver demanat ajuda per fer front als pagaments de factures, entre els que sobretot destaquen els pagaments per part dels Centres de Serveis Socials, les entitats socials (com el servei de l'Hospitalet Acull o d'altres al territori) i l'ajuda de familiars en últim terme.
- ❖ Només el 3% s'ha acollit al bo social i cap d'ells s'ha acollit al Decret de la Generalitat. Tampoc cap família afirma haver contractat la discriminació horària ni ha demanat reduir la potència contractada.

Respecte el Bo Social podem constatar que el 79% de les famílies enquestades poden acollir-s'hi perquè compleixen almenys algun dels criteris d'accés: famílies amb tots els seus membres a l'atur (70%), famílies monoparentals (24%) o nombroses (5%) i pensions mínimes (3%).

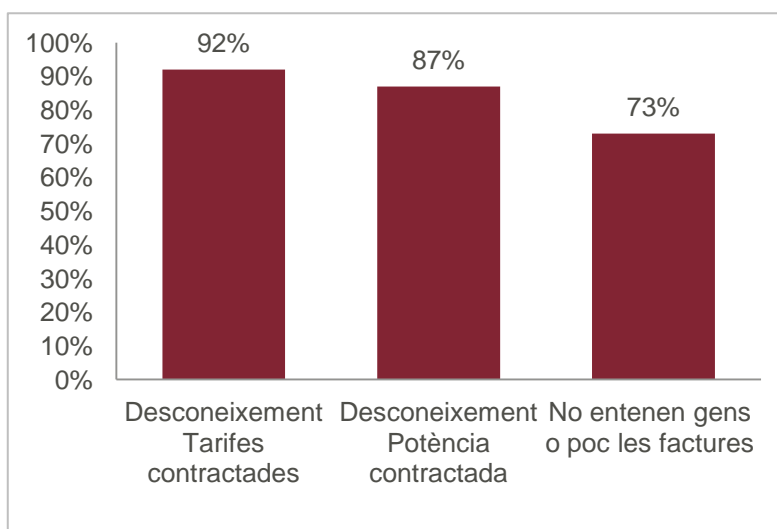
Desprotecció i desinformació

Una de les principals problemàtiques existents al voltant del consum de serveis oferts per mercats oligopolístics, com l'energètic o la telefonia, és la desprotecció de les persones consumidores. El desconeixement de les persones consumidores facilita a les empreses la realització de pràctiques d'abús en un context en què el poder polític sembla fer la vista grossa.

Contractar serveis que no es necessiten o cobrar-ne d'inexistents, no informar de tots els drets, dificultar les reclamacions o l'opacitat, entre altres, són algunes de les pràctiques que són reiteradament denunciades per les organitzacions de consumidors. La desconexió del funcionament del mercat i els drets de les persones consumidores fa que moltes vegades es pagui més del que caldria.

Es constata que la gran majoria de les persones enquestades no sap gairebé res sobre les factures i tampoc coneixen les mesures que els poden ajudar a fer-hi front.

Gràfic 9.
Coneixement de la factura
i els serveis contractats

- ❖ El 92% de les persones no saben la tarifa que tenen contractada.
- ❖ El 87% desconeixen la potència contractada, tot i que si podem afirmar que realment és un 92%, ja que del 12% que respon que si la coneix, només un 7% és capaç d'indicar-nos quina és).
- ❖ El 73% de les persones entenen poc o gens les factures dels subministraments.

Fuel Poverty Group

És una xarxa de persones i entitats que té com a objectiu lluitar contra la pobresa energètica en els col·lectius de persones en situació de vulnerabilitat social per tal d'evitar les conseqüències d'aquesta en la salut, l'economia i el benestar.

La xarxa actua a dos nivells: d'una banda, donant resposta a situacions d'urgència (avisos de talls de subministraments, talls executats, etc.) i, de l'altra, empoderant el rol de les persones com a consumidors informats, fomentant estratègies d'estalvi i eficiència a la llar que previnguin noves situacions de pobresa energètica.

Més informació a: www.energiajusta.org / @energia_justa